

ROB BURTON | MAGNAR FORBORD |

EIRIK MAGNUS FUGLESTAD | MAY-BRITT ELLINGSEN (red.)

ETTER

OLJEN

VÅR BIOØKONOMISKE FRAMTID

ETTER OLJEN

Vår bioøkonomiske fremtid

Rob J.F. Burton, Magnar Forbord,
Eirik Magnus Fuglestad og May-Britt Ellingsen (red.)

Innholdsoversikt

Del 1

Bioøkonomien	15
KAPITTEL 1 Hva er bioøkonomien, og hvorfor trenger vi den?.....	17
KAPITTEL 2 Bioingeniørenes rolle i bioøkonomien	33
KAPITTEL 3 Sirkulær økonomi	53

Del 2

Bioøkonomien i praksis	69
KAPITTEL 4 Bioøkonomien i møte med samfunnet	71
KAPITTEL 5 Retten til bioressursene.....	87
KAPITTEL 6 Bioklyngene	107
KAPITTEL 7 Her, der eller overalt?.....	127
KAPITTEL 8 Bærekraftig bruk av biologiske ressurser.....	150
KAPITTEL 9 Hva må til for at Norge skal få økt verdiskaping i bioøkonomirelatert næringsliv?.....	171

Del 3

Fremtidige visjoner	197
KAPITTEL 10 Hvordan kan vi endre?	199
KAPITTEL 11 Holdning for endring?	221
KAPITTEL 12 Framsyn mot bioøkonomisamfunnet	241
KAPITTEL 13 Bioøkonomivisjoner i Norge, Norden og EU	269
KAPITTEL 14 Hva kommer etter bioøkonomien – en bioøkonomi uten dyr?	286

Innhold

Forord	5
Del 1	
Bioøkonomien	15
En vidunderlig ny verden etter oljen	
KAPITTEL 1 Hva er bioøkonomien, og hvorfor trenger vi den?	17
<i>Rob J.F. Burton og Eirik Magnus Fuglestad</i>	
Økonomiske overganger.....	17
Hva er bioøkonomien?	18
Etter oljen. Hvorfor skal Norge bli en bioøkonomi?	20
Hva slags bioøkonomi?	23
Bokas innhold og struktur	24
Referanser.....	31
KAPITTEL 2 Bioingeniørens rolle i bioøkonomien	33
<i>Martin F. Hohmann-Marriot</i>	
Introduksjon.....	33
Energi.....	35
Biomasse og matsystemer.....	35
Energi i karbonholdige molekyler	36
Energi brukt for å lage gjødselelementene	38
Hvordan er energibalansen i jordbruket?	38
Å gjøre rede for energi	39
Fra intuisjon til molekylær genetikkk	41
Prinsipper og eksempler i bioteknologien	43
Å standardisere miljø	44
Å optimalisere uttak og transport.....	47
Konklusjoner	48
Referanser.....	49

KAPITTEL 3 Sirkulær økonomi	53
Bakgrunn og begrunnelse – med eksempler fra bioøkonomi <i>Av Heidi Rapp Nilsen og Marit Aursand</i>	
Innledning	53
Viktige premisser for en bærekraftig sirkulær økonomi	54
Fra lineær til sirkulær økonomi.....	56
Fra avfallspyramide til ressurspyramiden.....	58
Totalutnyttelse av råstoff fra en matkjede	59
Totalutnyttelse av kylling	60
Total utnyttelse av fisk	62
Sirkulær økonomi i gamle dager	63
En moderne sirkulær økonomi.....	64
Referanser.....	65
Del 2	
Bioøkonomien i praksis	69
KAPITTEL 4 Bioøkonomien i møte med samfunnet	71
Empiriske funn og etiske refleksjoner <i>Maja Farstad, Pia Piroshka Otte og May Thorseth</i>	
Innledning	71
Om samfunnsmessig aksept og markedsattraktivitet.....	72
Fokusgruppeintervjuer med «folk flest»	74
Positive holdninger til bioøkonomien	77
Mange forbehold og noen motforestillinger.....	79
Premisser som fremmer en positiv velkomst av bioøkonomien i Norge..	80
Grønt lys for en overgang til bioøkonomien i Norge?	81
Etiske refleksjoner rundt samfunnets aksept av bioøkonomien	82
Referanser.....	84
KAPITTEL 5 Retten til bioressursene	87
<i>Frode Flemsæter, Svein Frisvoll og Heidi Vinge</i>	
Innledning	87
Rettigheter og samfunnsendring.....	88
Retten til jord: Fellesskapets rettigheter utfordres.....	89
Retten til havbruk: skiftende reguleringsregimer	93
Bioprospektering og retten til den «blå åkeren»	98
Mangfoldige bioressurser, mangfoldige rettighetssystemer	101
Referanser.....	103

KAPITTEL 6 Bioklyngene	107
En motor i bioøkonomien?	
<i>May-Britt Ellingsen, Magnar Forbord og Birger Vennesland</i>	
Introduksjon	107
Klynger som virkemiddel for innovasjon i bioøkonomien	108
Datagrunnlag og metode	110
Fire caser	112
Er bioklyngene motorer i bioøkonomien?	119
Konklusjon: Klynger kan bidra til å styrke fremveksten av bioøkonomien	124
Referanser	124
KAPITTEL 7 Her, der eller overalt?	127
Bioøkonomiens geografi	
<i>Svein Olav Krøgli, Misganu Debella-Gilo, Wenche Dramstad, Vibeke Stærkebye Nørstebø og Gerardo A. Perez-Valdes</i>	
Mål for kapitlet	127
Alt finnes et sted	128
Flyt og utnyttelse av ressurser	129
Bærekraftig bruk	132
Klynger	133
Optimeringsmodell	134
Scenarier	135
Data om biologiske ressurser, klynger, marked og nettverk	137
Numeriske eksperimenter for lokalisering av bioøkonomiske klynger ...	141
Scenarier	142
Resultater og diskusjon	144
Oppsummering	147
Referanseliste	148
KAPITTEL 8 Bærekraftig bruk av biologiske ressurser	150
Geografisk kunnskap som grunnlag for gode valg	
<i>Wenche Dramstad, Misganu Debella-Gilo, Svein Olav Krøgli</i>	
Introduksjon	150
Bærekraftig – hva betyr det?	151
FNs bærekraftsmål: land og miljø i sentrum	152
FNs bærekraftsmål og geografiske data	154
Oppnåelse av FNs bærekraftsmål	154
Utfordringer	155
Jordbruk og miljø	156

Skogbruk og miljø	157
Skog i den norske bioøkonomiske fremtiden	158
Noen aspekter ved skog og bærekraftig bruk av ressurser	159
Via FNs delmål til data og analyser	160
Eksempelstudier: høsting, areal og miljø i skogbruket	161
Konklusjon	166
Referanser	167

KAPITTEL 9 Hva må til for at Norge skal få økt verdiskaping i bioøkonomirelatert næringsliv?	171
<i>Atle Blomgren, Øystein Fjelldal og Christian Quale</i>	
Innledning	171
Ekspert og verdiskaping knyttet til bioøkonomien	172
Tilbuds- og etterspørselsbasert rammeverk	175
Muligheter for økt verdiskaping i fem segmenter av bioøkonomien	178
Konklusjon	192
Referanser	193

Del 3

Fremtidige visjoner	197
Utvikling av bioøkonomien i samspill	

KAPITTEL 10 Hvordan kan vi endre?	199
Et spørsmål om transisjon	
<i>Magnar Forbord og Lillian Hansen</i>	
Innledning	199
Bærekraftige skifter teoretisk sett – transisjon	200
Data og metode	203
Case 1: Produksjon av biogass i Trøndelag og bruk i kollektivtransport ..	204
Case 2: Lakseoppdrett i Norge og utfordringer i fôrressurser	208
Diskusjon	213
Referanser	217

KAPITTEL 11 Holdning for endring?	221
Sektorvise forskjeller i forventningene til bioøkonomien	
<i>Lillian Hansen og Alexander Zahl-Thanem</i>	
Introduksjon	221
Metode	223
Resultater	225

Diskusjon: drivere for forventninger til bioøkonomien og hvorfor det er viktig.....	234
Konklusjon – ulikheter = barrierer?.....	237
Referanser.....	238
KAPITTEL 12 Framsyn mot bioøkonomisamfunnet	241
<i>Hilde Bjørkhaug, Kristian Borch, Gro Follo, Lillian Hansen og Brit Logstein</i>	
Introduksjon.....	241
Bakgrunn.....	242
Metode: Deltagende framsynsmetodikk gjennom scenariotenkning	244
På vei mot bioøkonomisamfunnet	247
Oppsummering og refleksjon	263
Referanser.....	266
KAPITTEL 13 Bioøkonomivisjoner i Norge, Norden og EU	269
Inkrementell politikkendring eller fundamental endring av økonomien? <i>Jostein Brobakk og Gerald Schwarz</i>	
Introduksjon.....	269
Transisjon til bærekraft: bioøkonomisk skifte.....	271
Bioøkonomistrategier.....	274
Konkluderende diskusjon	280
Referanser.....	284
KAPITTEL 14 Hva kommer etter bioøkonomien – en bioøkonomi uten dyr? 286	
<i>Rob J.F. Burton og Eirik Magnus Fuglestad</i>	
Innledning	286
Bioøkonomiens paradoks	287
En bioøkonomi uten dyr.....	289
Hva er de viktigste verktøyene i en bioøkonomi uten dyr?	290
Hvorfor er det sannsynlig at den fremtidige bioøkonomien vil være basert på kunstig protein?	293
Overgang fra bioøkonomi til en bioøkonomi uten dyr?.....	295
Konklusjon – Norges valg.....	299
Referanser.....	300
Forfatteroversikt	303
Stikkordregister	305